

od křesťanských spolužáků židovskými chlanci na konec bohoslužby vpředvečer Dne smíření, ale i rušením zákazu konzumace v tradiční židovské kuchyni zapovězených potravin (s jemným humorem, sotva postřehnutelnou sebeironií, tak typickou pro vyjadřování židovských intelektuálů, líčí Ehrmann svého hypochondrického tatínka – obchodníka s galanterním zbožím, jemuž pokřtěný židovský lékař „předepsal“ vepřovou šunku). Podle generace Roberta Ehrmanna, typického českého žida předválečného období, nešlo přitom rozhodně o neodpustitelný přečin proti víře, ale spíše o historiku k pousmání. Samozřejmě české židovství si mohlo „dovolit“ luxus kontaktního překrývání, aniž se obávalo o ztrátu vlastní identity. A ještě více – postupující českožidovské hnutí mající za cíl přeměnu jsočnosti českého žida v jsočnost Čecha židovského vyznání v 90. letech reagovalo na dvojí slavení svátků, respektive paralelní přijetí křesťanského zvykového kalendáře jako na prostředek kýženého sblížení se židovského a křesťanského světa. Tato modernizace se však Strakonic Ehrmannova dětství nedotkla. Zrychlený tep doby se v jeho vyprávění ozývá spíše v osamělém postavení starých nepracujících židů, pro něž byla bohoslužba především chvílí úniku před nelibostí jejich snachy, syna nebo zetě. Ze stejného soudku jsou vzpomínky na chování židovských žen při bohoslužbách: brebentících i kajících se. I tímto způsobem se Ehrmannovi podařilo vylíčit nejen poetičnost židovských svátků, ale i spolu-přítomnost každodennosti, starosti i chybování lidského bytí.

Blanka Soukupová

Žena z pohledu etnologie, editoři – Hana Hložková, Milan Leščák,

Bratislava 1998

Sborník *Žena z pohledu etnologie* se ve velmi širokém záběru věnuje problematice ženy v různých oblastech společenského i rodinného života. Vznikl jako výsledek pracovního semináře, který se pod názvem *Žena a ženský princip vo folklóre a v obradoch* konal ve dnech 7. – 8. října 1997. Seminář uspořádala Katedra etnologie FF UK v Bratislavě ve spolupráci s Ústavem etnologie SAV a se Slovenskou národopisnou spoločnosťou pri SAV.

Úvodní příspěvek K. Jakubíkové pod názvem „*Gender study*“ a *etnológia* otevřel projednávanou problematiku z obecnějšího pohledu a nastínil témata (práce a zaměstnání, bydlení, oděv, strava, sociální kultura, sexuální život, rodina, obřady a obyčeje), která jsou nejvíce potřebná zpracovat z hlediska „rodového studia“ v konkrétních etnologických výzkumech.

Další referáty se soustředily na konkrétnější aspekty kulturně společenské, zvykoslovné, emancipační, náboženské a značný prostor byl věnován příspěvkům folkloristickým. Na dichotomii ženského a mužského principu ve výročním zvykosloví, respektive roli ženy v obřadní kultuře vůbec, se zaměřily V. Feglová a A. Navrátilová. Právnímu postavení žen v Uhersku se věnovala S. Kovačevičová, dívčím spolkům v tradičním venkovském společenství D. Luther a na specifické téma žen zabývajících se „čarováním“ se soustředil J. Zajonc.

Otázkami emancipace a zvláštností veřejných aktivit českých žen, žijících od poloviny 19. století na území Spojených států, ve srovnání s jejich

současnicemi – Američankami, se zabývala A. Zárasová. M. Rychlíková se dotkla úlohy ženy při vytváření historického vědomí a M. Dubayová se věnovala ženě a oděvu, který v sobě koncentruje a prezentuje sociální, rodové (gender) a kulturní znaky, a to na příkladě oděvu žen v padesátých letech. Z. Škovierová se zaměřila na dosud velmi málo zmapovanou oblast – postavení ženy v současné společnosti, především pak na působení ženy v různých společenských organizacích, ale také na rozdílné oceňování ženské a mužské práce.

Aspekt náboženství sledoval J. Komorovský, když analyzoval funkci archetypu ve smyslu ženy – ochránkyně rodinného krbu, K. Zajícová, která charakterizovala vztah muže a ženy v největších kulturně náboženských systémech a také L. Pawliková zabývající se ženou v tradičních a současných náboženstvích Afriky.

Biografickou metodu a metodu *oral history* uplatnily J. Kosíková a M. Toncrová při charakteristice osobnosti vypravěčky, písmačky a zpěvačky Věry Holubářové. Z hlediska poznatků o každodenním životě rozebrala autobiografii služky Adély Čizmárové H. Hložková a využi-

tím autobiografického vzpomínkového vyprávění pro poznání kulturních a sociálních souvislostí společenského vývoje se zabývala L. Faltanová.

Ve folkloristických příspěvcích srovnala N. Labádyová problematiku fyzického násilí na ženách ve folklóru a v reálném životě, L. Droppová charakterizovala kvalitativní i kvantitativní obraz rolí a funkcí spojených s manželstvím ve slovenské lidové v písni a E. Krekovičová zmínila problém „jiných“ a „cizích“ na příkladu ženského principu v obraze Židů a Romů. B. Beneš pak porovnal český a německý písňový repertoár o vzájemném vztahu a jednání mužského a ženského prvku z oblasti jižní Moravy a M. Leščák se zabýval problematikou dosud ve folkloristických pracích málo sledovanou, a to úlohou a postavením ženy ve slovenských pohádkách. Závěrečný příspěvek Z. Vanovičové podal obraz o osudu moudrých a odvážných žen v ústní slovesnosti vůbec.

SBorník *Žena z pohledu etnologie* je velmi dobrým přínosem slovenských a českých etnografů a folkloristů k problematice „gender study“ dosud v našem prostoru stále nedoceňované.

Miloslava Turková